YÜZDE BİR BİLE YOKTU...

TARİHTE ANARŞİST, NİHİLİST, FEMİNİST KADINLAR

Çeviren: Işık ERGÜDEN

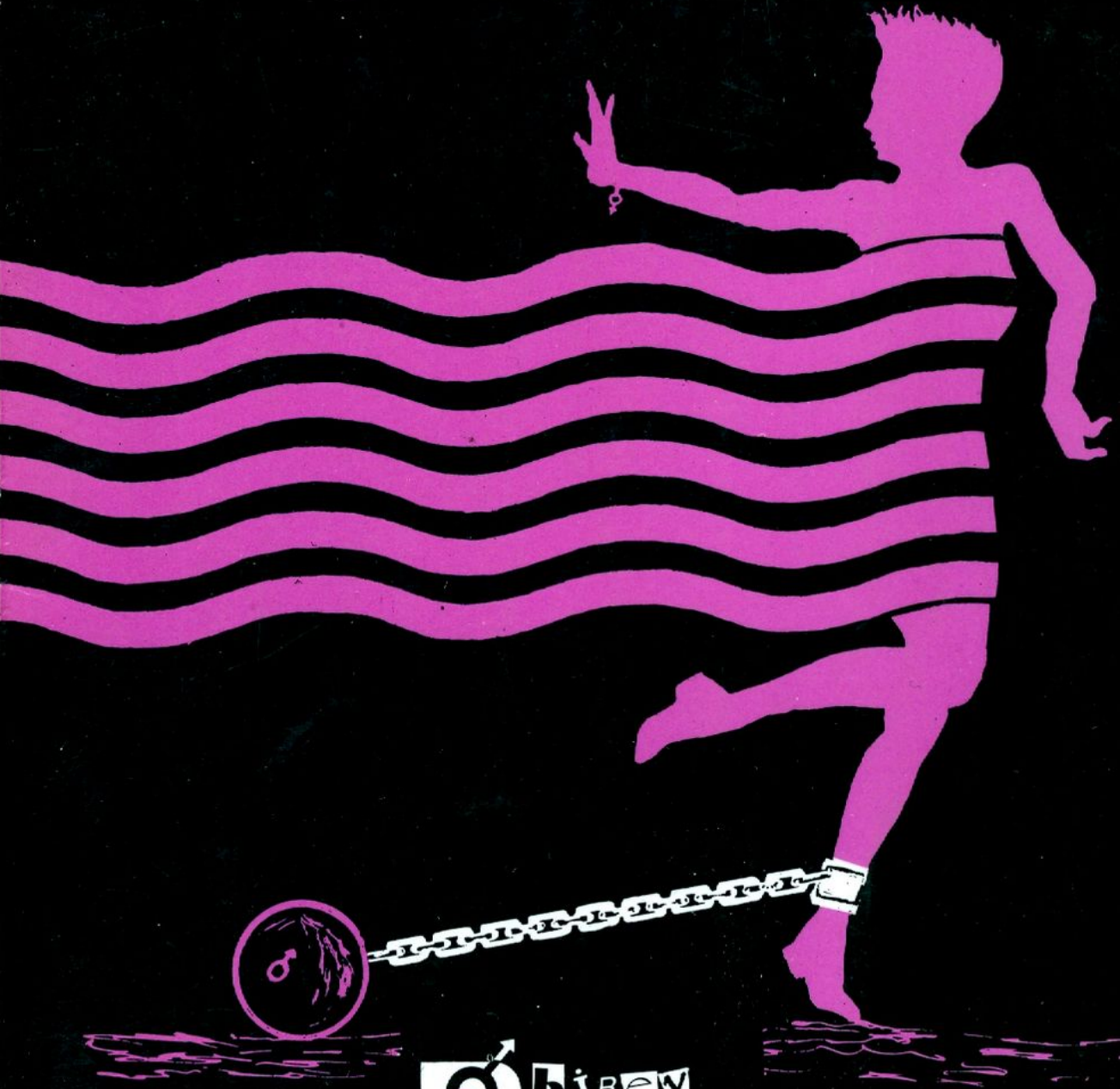

birey yayınları

YÜZDE BİR BİLE YOKTU...

TARİHTE ANARŞİST-NİHİLİST, FEMİNİST KADINLAR

Çeviren: Işık ERGÜDEN

Bu kitap, IRL'in (JOURNAL D'EXPRESSIONS LIBERTAIRE) Şubat-Mart 1988'de yayınlanan 76. sayısından Türkçeye çevrilmiştir.

Birinci Baskı : Mayıs 1992
Kapak : M.YILDIZ
Kapak Baskı : Özüpek Ofset
Dizgi : Özgür Grafik 518 89 60 - 518 13 65
Baskı **Paşahan, 1992 İst.**
BİREY YAYINLARI: 2
Dr. Şevki Bey Sok. No: 4/2 Sultanahmet-İSTANBUL
Tel: 534 50 88

İÇİNDEKİLER

SUNU
LOUISE MICHEL
KOMÜN KADINLARI
PAULE MINK
SEVERINE
ÇAR'A KARŞI BEŞ KADIN
LUCY PARSONS
EMMA GOLDMAN
MARGARET SANGER
VOLTAIRINE DE CLEYRE
ELIZABETH GURLEY FLYNN
NELLY ROUSSEL
RIRETTE MAITREJEAN
JEANNE HUMBERT
MAY PICQUERAY
NELLA GIACOMELLI
LEDA RAFANELLI
VIRGILIA D'ANDRE
ITO NOE
OTTAR ve MOA
MARGARETHE FASS - HARDEGGER
CLARA THALMANN
MARIE - LOUISE BERNERI
1 MUJERES LIBRES (ÖZGÜR ANALAR)

YÜZDE BİR BİLE YOKTU...

TARİHTE ANARŞİST-NİHİLİST, FEMİNİST KADINLAR

Bu metinler, CIRA (Anarşizm Üzerine Uluslararası Araştırma) belgelerine dayanılarak hazırlanmıştır.

SUNU

Günümüzde kadın sorunu papatyaların, menekşelerin daha bilcümle çiçeğin çiçek tozlarını sa-

vurdukları balo salonlarında çözümleniyor (!) Bazılarının söylediği gibi çağ mı atladık dersiniz? Artık ne 19. yüzyılın özgürlük adına yoksullar gibi yaşayan burjuva kökenli Rus kadınları var ne de var olanlar onlar gibi aşağılanıyor, cezaevi, sürgün ve ölümle karşı karşıya kalıyor. Elbette çağ atladığına inanan birkaç salon çiçeği çıkacak "Ne yani bizler de onlar gibi elimize silah alıp sokağa mı dökülelim" diyecektir Böyle düşünenlere sözümüz yok. Ama gerçek olan şu ki; modern çağın erkek egemenleri, bütün kısmi hareketlere yaptıkları gibi kadın hareketi de absorbe ederek, piyasaya "karı"ları aracılığı ile eciş bücüş bir modern feminizm sürdüler. Geçmişin kadın kahramanlarının adları sadece mezar taşlarında, ünlü cezaevi ve mahkemelerin tozlu arşivlerinde okunur oldu. Bir çoğunun adları unutuldu ya da unutulmaya yüz tuttu.

İşin doğrusu gerek 19. yüzyılda gerekse 20. yüzyıldaki bütün toplumsal baş kaldırı hareketleri içinde kadınlar ***yüzde bir bile yoktu...*** *İsteyen bundan toplumsal başkaldırının* ***erkek işi*** *olduğu sonucunu çıkarsın. Ama ben birey yayınlarının bu kitabı ile gönüldeşlik kurup onlarla birlikte, erkek egemen kültürün sınırlarını aşarak hem otoriter iktidarlara hem de erkek egemenliğine dur diyen kadınları saygıyla anıyorum.*

"Kadın sorunu", *modern erkek egemenlerinin elinde* ***"kadın hakları"*** *kavramına dönüşmeden önce "kadının sırtından köteği, karnından bebeği eksik etmeyeceksin" den tutun da "kadın ve erkeğin toplumun eşit bireyleri olarak algılanmasına" kadar öyle çok şey yazıldı, çizildi, söylendi ki, işi ka-*

dın düşmanlığına yada erkek düşmanlığına vardıranlar bile çıktı. Bunca yıl sonra bu konuda hala daha birşeyler söylemek, sayfalar dolusu yazı yazmak mümkün. Ama amacım yeni yayınlanacak olan bir kitabın sunu yazısında bugüne kadar üstesinden "gelinemeyen" bir sorunu çözmek değil: Böylesi her çaba ancak önyargıların kabaca sergilendiği ucuz laf ebeliğinden öte gitmeyecektir Yine de kadın hareketinin bugününe bakarak Emma GOLDMAN'ın sözlerini yinelemekte yarar görüyorum:

> ***"Kadının özgürlüğü, bugün uygulandığı ve yorumlandığı biçimiyle tamamen yenilgiye uğradı. Günümüzde kadın, eğer kurtulmayı arzuluyorsa, özgürlüğünden özgürleşmek zorundadır... Cinsiyetler arasındaki saçma ikilikten, başka deyişle, erkekle kadının iki uzlaşmaz dünya oluşturduğu düşüncesinden kurtulmalıdır. Cinsel ilişkilerin gerçek kavramı ne yenen tanır, ne de yenilen."***

Şüphesiz Emma GOLDMAN bunları söylerken haklıydı. Aynı şeyleri bugünde söylemek mümkün. Hatta günlerce kütüphaneye kapanıp, bir dizi kaynakça göstererek "felsefi olarak" kadın sorunu diye bir kavramdan söz etmenin saçma olduğunu, ya da "kadın" ve "erkek" kavramlarının gereksiz olduğunu, kişinin birey olarak algılanmasının yeterliliğinden söz etmek de mümkün.

*Kişinin **kadın** ya da erkek gibi genel adlarla anılmadığı, birey olarak algılandığı bir dünya!... Bunu istememek mümkün mü? Hiç sanmıyorum.*

** Uzaktan belli olmasada kara bayraktaki kara-lekeyi bilenler biliyor. Kitabın sonundaki ekte yer alan MUJERES LIBRES (ÖZGÜR ANALAR) adlı makale bunun bir örneği.*

*Ama bu 68 Fransız Gençliğinin söylediği gibi "gerçekçi olun, imkansızı isteyin" türünden bir istem olmaktan bir adım öteye gitmeyecektir. Çünkü, otoritenin, tahakkümün en radikal eleştirisi diye kısaca tanımlayacağımız anarşist hareketin tarihinde bile kadın sorunu kara bir leke gibi duruyor.**

Diğer yandan günümüz realitesinde hala rasyonal olmak geçerli, bireylerin özgür istemlerine yaşam şansı tanınmıyor. Modern Çağ'da realite artık diyor ki; "Tabi kadın ve erkek eşit olmalıdır. Kadınların bu sorunu en kısa zamanda "demokratik" olarak çözülecektir. Kadın Bakanlığı bile kurduk senin için, sen de gel papatyalara, menekşelere katıl, çiçek tozlarını beş yıldızlı otellerin balo salonlarında savur. Ama önce geçmişindeki eli kanlı kadınları unutman gerek."

Eh!... Ne de olsa demokrasi!... "En azından seçme şansı tanıyor!?"

Unutmalı mı?

Modern Çağ'ın erkek egemenlerine cevabı bu kitap verecek. Ve biz kadınlar asla, asla unutmayacağız.

LOUISE MICHEL

Louise Michel, Paris Komünü'ne katıldığında 40 yaşını geçmişti: "1871'in 18 Mart'ı ile Mart sonu arasındaki rolümü soruyorsunuz. Komün'ün yürüyüş birlikleriyle yola çıktım, ilk çıkışımla Montmartre taburuna katıldım ve saflarında bir asker gibi savaştım, bilinçli olarak, bunun yapılacak en gerekli şey olduğunu düşündüm; kaçınılmaz olarak, diğerleri gibi Paris'te savaşmaya devam ettim, ta ki, Versaylılar benim yerime kurşuna dizmek için annemi tutuklayıncaya dek, bu yeri kendim için şiddetle isteyerek (anneme rağmen) onu özgürlüğe kavuşturmaya gitmeliydim."

Yeni-Kaledonya'da (sürgünde) on yıldan fazla geçirecektir: "Geçmişin ve geleceğin iki sonsuzluğu arasında yeni güneşlere doğru sayısız gökküreyi sonsuza dek çekip götüren çekim yasalarının, insanları her zaman büyüyen gerçek bir ideale doğru çeken sonsuz ilerlemedeki varlıklarının yazgısına da yön vermesi gerektiğini gördüm. Bu yüzden anarşistim, çünkü sadece anarşi, insanları mutlu kılacaktır ve çünkü insan zekasınca kavranabilecek en yüksek düşünce anarşidir..."

Fransa'ya dönüşünden iki yıl sonra, altı yıl ağır hapis cezasına çarptırıldı: Bir ekmekçi dükkanının yağmalanmasını teşvik etmişti. "Bana, baş suçlu rolü verildi. Kabul ediyordum. Evet, ben tek başımayım, bütün arkadaşlarımı fanatikleştirdim, bu nedenle, sadece beni cezalandırın... Kendimi feda edeli ve beni mutlu ya da mutsuz edecek düzeyi aşalı yıllar oldu. Devrimden başka bir şeyi gözüm görmü-

yor... Daima devrime hizmet edeceğim; devrimi selamlıyorum... Devrim, yıkıntıların üzerinde yükseleceğine, insanların üzerinde yükselsin!"

Fernand Planche, Paris 1946

Cinsiyetler arası eşitlik yeniden tanınırsa,bu insanlığın aptallığındaki güzel bir gedik olur.

KOMÜN'ÜN KADINLARI

Kadındılar.

Anarşist miydiler?

Adları Angelique Bocquin, Josephine Marchais, Elisabeth Retiffe, Leontine Suetens, Eulalie Papavoine idi.

Onlara **petrolcüler** deniyordu, çünkü Paris, Komün'ün altında yanıyordu ve onlar, gaz lambalarını beslemek için merkeze bidon taşırken görülüyordu -çok sık mı?

Kantinci ya da gezgin hastane görevlisiydiler, kızıl eşarp taşıyorlardı; erkekleriyle birlikte barikatlar kuruyorlardı ve genellikle eteklerinin altına bir tüfek sakladıklarına kuşku yoktu; "Hepsini öldürmeli bunların!" diye bağırıyorlardı.

Onlara karşı sevecen davranılmadı, ne duruşmada dış görünümlerini çiziktiriveren ressam, ne de oturumda bulunan gazeteci:

"Bir çeşit hizmetçi kızın birdenbire ortaya çıktığı görüldü. Arkasında, başı açık üç orospu ve kocaman sivri bir burundan başka hiçbir şeyin görülmediği, aztek suratlı, sinsi yüzlü küçük bir kadın."

"Cinsiyetlerinin yüzkarası olmak ve kadının toplumdaki muhteşem ve sınırsız rolünü reddetmek görevini üstlenmiş gözüken iğrenç mahluklar..."

Yakalanınca herşeyi reddettiler.

"Ellerinde meşaleyle görülmemişlerdir", dedi hükümet komiseri, "ama kundakçılarla birlikteydiler."

Angelique ve Eulalie, on yıl sürgün ve ağır hapisle yırttılar. Elisabeth, Leontine ve Josephine ölü-

me mahkum edildi.

Le Proces de la Commune
compte rendu des debats du Conseil
de Guerre, Paris, 1871.

PAULE MINK

Paule Mink denen Pauline Mekarska (1839-1901), Polonyalı ve aristokrat kökenlidir, İkinci İmparatorluğun sonundan itibaren sosyalist ve feminist, çevrelerde yer almıştır. Louise Michel, Blanquie, Jules Guesde, Lafargue'lar, Marguerite Durand, Severine, Libertad ve daha birçoklarıyla dostça bağlar kurarak, Komün'den Dreyfus olayına kadar tüm önemli politik olaylara katıldı.

1871 Komün'ü onu derinden etkiledi; devrimci sosyalizmin zorlu propagandisti olarak, yaşamının sonuna dek barikatçı ruhunu koruyacaktır. Sırasıyla anarşistlere, guestistlere, blanquistlere, allemanistlere yakınlık duyarak, her türlü otoritenin açıkça düşmanı kalacaktır. Feminizmi ise değişmez ve özgüldür: Bu anne için, erkeklerin yönettiği bir toplumda kadın, potansiyel olarak devrimci bir unsurdur. Sendikaların kurucusu, inatçı antimilitarist olan Paule Mink, azınlıkların mücadelesinden yanaydı ve bıkmadan halklar ve kadınlar için bağımsızlık ve özgürlük istedi.

Paule Mink, Communarde et feministe, Paris ed. Syrc 1981.

Kadınlar, çalışmak için çok güçsüz, çok dayanıksızdır, diyorsunuz; kadınların bellerini bükecek ve yutacak yorgunluğa onları sürüklemek için de, onları çok seviyoruz diye ekliyorsunuz. Eh! Tüm bunları biliyoruz, beyler, hem de çok uzun zamandan beri;

bunlar, asırlar boyunca ahlaki köleliğimizin, toplumsal bağımlılığımızın ve entellektüel düşüklüğümüzün süslendiği, güzel sözlerdir. Ama bu tumturaklı ve bayağı sözler yetti artık; özgürlüğün güneşinde yaşamak ve gelişmek istiyoruz, sessiz, güçüz ve neredeyse düşüncesiz biçimde sürünmek ve ah vah etmek değil.

SEVERINE

Severine (Caroline Remy'nin kod adı, 1855-1920), tüm yürekliliğini ve hitabet yeteneğini, emekçilerin ve ezilenlerin hizmetine sundu. Gazeteci ve konuşmacı olarak adaletsizliklere karşı savaştı ve doğruluğuna inandığı davaları, çelişkilere düşmekten çekinmeden savundu. Jules Valles'in yanında **Uyanış'**ı ve ardından **Halkın Çığlığı'**nı yayımladı ve gazete, bireysel hareketlenmeyi ve buna katılan anarşistleri mahkum ettiğinde, gürütü patırtıyla istifa etti. Marguerite Durand'ın ilk feminist gazetesi **Başkaldırı'**da ve daha birçok dergide çalıştı. Komünist Parti'nin kuruluşuna katıldı ve Humanite'de 1920-21 arasında yazdı, ardından hızla ayrıldı. Severine'i, Sacco ile Vanzetti'nin savunulması kampanyası boyunca da buluruz.

Severine,
Choix de papiers,
Paris, ed. Tierce 1978.

Benim bütüm feminizmim iki sözcükten oluşur:
Önce adalet,
ve sonra, hemen ardından, çok çabuk,
Sevgi.

ÇARA KARŞI BEŞ KADIN

Çoğunluğu soylu ve burjuva olan genç Rus kızları, özgürlük adına, yoksullar gibi yaşadılar, kötü muameleyle, aşağılanmalarla, cezaeviyle, sürgün ve ölümle karşı karşıya kaldılar.

XIX. yüzyılda üniversite, kızlara hâlâ kapalıydı. Yaşamlarına, aile ve kilise karar veriyordu. Bu genç kızlar, yeni düşüncelerin çekimiyle, "bilginin kalelerine saldırma arzusuyla yandılar" Hem Rusya'da, hem de Zürih ve Cenevre'de bu 'kaleleri' kuşattılar. İlkeli ve coşkuluydular, çay ve ekmekle, inceleme ve tartışmalarla yaşıyorlardı. Kızların mücadelesine, erkek intelligentsia da destek oluyordu. Bu genç feministlerin hareketi, örgütlü bir radikal kampanyaya dönüştü. Yeni kurulan popülist gruplar, politik davalar, köleliğin kaldırılması ve köylü isyanları, bu toplumsal adaletsizlik görünümüne eklendi ve ruhları tutuşturdu.

28 Ocak 1878'de, Saint-Petesburg Emniyet Müdürü General Trepov'u vuran Vera Zazuliç, terörist eyleme yönelik ilk adımı attı.

"Tanımadığım Bogoliubov'un insanları zalimce kırbaçladığı söylendi bana, der Vera duruşma sırasında. "İnsanın aşağılanmasının kabul edilemez bir şey olduğunu düşündüm ve yaşamım pahasına da olsa, bu aşağılayıcı eylemin cezasız kalmaması gerektiğini göstermem gerekti... Onların üzerine dikkat çekmekten başka yol bulamadım. Bir insanı vurmak dehşet verici, ama bunu yapmam gerektiğini hissettim..."

1870-1880 arasında Rusya'da devrimci örgüt-

ler çoğaldı; tutuklamalar da. 1877'de, "1931'ler Davası" sırasında, onlarca politik muhalif zorunlu çalışmaya ya da sürgüne mahkum edildi.

Sürgün yolunda Sofya Perovskaya kaçtı. 23 yaşındaydı, istisnai bir zeka ve cesaret örneğiydi. Canını Rus halkına feda etti; yaşamını, en iyi yoldaşlarını cezaevinde tutan despota karşı savaşıma adadı.

Diğer arkadaşlarıyla birlikte, Çar'a karşı, üç kez suikast düzenledi. Dördüncü deneme sırasıda, 1 Mart 1881'de II. Aleksandr öldürüldü. Örgütçülerin beklentisinin tersine, halk ayaklanmadı, hiçbir şey değişmedi. Sofya, dört yoldaşıyla birlikte Nisan ayında asıldı. 27 yaşındaydı. "Yoldaşlarıyla aynı dinginlik ve cesaret içindi öldü" diye yazdı Vera Figner.

Vera Figner, 1883'de, Çar'a suikast projesine katılmaktan tutuklandı. Ölüme mahkum edildiğini gördü ve cezası değiştirilerek, yaşamının yirmi yılını, dünyayla bağı kesik olarak Schlüsselbourg kalesinde geçirdi. Geride, yazılı anılar bıraktı.

"Tüm sosyalist-devrimci kadınlar, tek başlarına, düşmanla karşı karşıya, terörist eylemler gerçekleştirmeye gidiyorlardı. Spiridonova, köylüleri cezalandırmak için köyleri ateş ve kan içinde bırakan askeri bir baskın grubunun şefi Bujenovski'yi öldürdü. Bitenska, köylülerin tarım isyanlarını bastırmak için gönderilen eski Savaş Bakanı Sakharov'u ölümle cezalandırdı. Schkolnik, köylülerin kurtuluş çabalarını canice ezen Genel Vali Knostov'un yaşamına son verdi. Komopliannikova, Moskova isyanında

sokakları kana bulayan General Min'i tek kurşunla öldürdü; Ismailovich, Amiral Tchuknine'i öldürme teşebbüsü sırasında kurşuna dizildi; kız kardeşi ise, Minsk pogromlarının düzenleyicisi Kurlov'a suikaştte bulundu ve görülmemiş işkence ve aşağılamalara uğradı; Froumkina, Sevastianova, Mamaeva, Raspoutina... celladın eliyle boğduruldular."

1879'da, Elisabeth Kovalskaia, Chtchedrine ile birlikte, Güney Rusya Emekçileri Birliği'ni kurdu. 1880 Ocak ayında tutuklandı ve propaganda eyleminden dolayı, ömür boyu tutsaklığa mahkum edildi.

"1885 İlkbaharında Kara'ya sevkedildim. 1888'de, Doğu Sibirya Genel Valisi geldi... "Ayağa kalk!" emrine, "Sizin hükümetinizi tanımadığım için burada bulunuyorum ve onun bir temsilcisinin önünde ayağa kalkmayacağım" diye yanıtla dım. Birkaç gün sonra, isyan koşullarında, Verknoudinsky Kalesine gönderildim. Ve tam tecrit koşullarında kapatıldım.

Benim olayım dolayısıyla, Kara'daki yoldaşlar, komutanın görevden alınmasını isteyerek açlık grevine başladılar. Olmadı. O zaman, N.Siguida, komutan Massiukov'u tokatladı. Onu bedensel cezaya mahkum ettiler. Cezanın yerine getirilmesi için giderken Siguida, böyle bir cezanın bizim için esas ceza olduğunu söyledi. Ceza yerine getirildikten sonra zehir içti ve hemen öldü. Bundan sonraki tüm bedensel cezaları, ölümleriyle olanaksızlaştırmaya karar veren M.Kaliujnaya, M.Kovalevskaya ve N.Smirtnitskaya da sırasıyla intihar ettiler."

Christine Faure,
Quatre femmes terroristes contre le tsar,
Paris, Maspero 1978.

LUCY PARSONS

Lucy Parsons, büyük olasılıkla Teksas'ın köle ortamında doğdu. Gençliğine ilişkin birşey bilinmiyor. 1869'a doğru, devrimci militan Albert Parsons ile tanıştı ve evlendi. Lucy, kendi gazetesi **The Socialist** için yazdı ve işçi çevrelerinde konuşmacı olarak çok tanındı.

Albert Parsons, 1 Mayıs olaylarının kaynağı olan Haymarket yangınları dolayısıyla ölüme mahkum edilen anarşistlerden biriydi. Duruşma sırasındaki savunmalarında ve Chicago şehitlerinin infazının ardından anılarının korunmasında Lucy Parsons, çok önemli bir rol oynadı. Ardından **Freedom** (1891-1892) ve **The Liberator** (1905-1906) gazetelerinin başyazarı oldu, birçok makale yayımladı, IWW'nin kurucuları arasında yer aldı. Onu ABD'nin her tarafına ulaştıran konuşmalarında anarşizmden, sendikalizmden ve Fransız Devriminden söz ediyordu.

Carolyn Ashbaugh,
Lucy Parsons, American Revolutionary,
Chicago, Charles Kerr co. 1976.

Chicago'nun Hıristiyan uygarlığı... Çocuklarının kanlarının, emek hırsızları tarafından şarap kadehlerinde yudum yudum içilmesine olanak tanıyor... Ayın ötesindeki cennetten söz edildiğini yeterince işittik. Şimdi başka şey istiyoruz... Yardımseverlik halkı kurtaramaz. Halk, kendi kendini kurtarmalıdır. Tıpkı, tecrit edilmiş bir

devrimci grubun kitleler adına hareket edememesi gibi. Özgür olmak isteyen, kendisi uğraşmalıdır.

EMMA GOLDMAN

"Emma Goldman, bir çok alanda dikkat çeken bir kadındı: Konuşmacı ve anarşist yayımcı, düşünce özgürlüğü ajitatörü, feminizmin lideri ve gebeliği önleme öncüsü. Sovyet 'komünizmi'nin şiddetli eleştirmeni ve İspanya İç Savaşı sırasında Katalan devrimcilerinin yorulmak bilmez destekçisi, o ateşli bir ruhtu. Bazen akıldışı, ama daima cesaretli, merhametli, zeki bir insan varlığıydı.

Amerika'daki uzun süreli kalışı sırasında Emma, Amerikan halkında güçlü bir sempati dalgası ve onu birçok kez tutuklayıp hapse atan otoritelerde de düşmanlık yarattı; ama asla ilgisizlik değil. Çalışma süresi, sendikalizm ve özellikle de feminizm ve gebeliği önleme üzerine olan konferansları ateşli ve bilgiye, anlamaya aç gençlik tarafından izlendi. İdealini tanıtarak, Amerika'yı boydan boya dolaştı: Anarşizme ve daha iyi bir topluma olan inanç ve bağlılığını tanıttı."

May Picqueray,
Le Refractaire, 1978.

(Max Nettlau'ya mektubundan, 1935)
İstemeden sana acı verdiğim için üzgünüm. İspanyol kadınlarının bir sürü çocuğa sahip olma konusundaki "tamamen doğuştan arzuları"ndan söz ederken bana şaka yaptığını gayet iyi anlıyorum... Şaka duygum olmasaydı, mücadelemde nasıl ayakta kala-

bilirdim? Ama şakaya gelmeyen bazı şeyler vardır. Erkeklerin, kadınların sürüyle çocuğu olmasından hoşlandıklarını söylemeleri de bunlardan biridir: Bunu görmen gerek.
Yine de, aramızdaki bu tartışma bana boş geliyor. Asla anlaşamayacağız. Bu, teorilerin bastırmalarla mücadelede ne kadar başarısız olduğunu açıklar. İşte sen, anarşistsin, bireyin en büyük özgürlüğüne sonuna kadar bağlısın ve yine de, kadını büyük ailelerin besleyicisi ve hizmetçisi olarak yüceltmeye devam ediyorsun. Önerilerinin birbirini tutmadığını görmüyor musun? Ama, bastırmaların ve insanların geleneklerinin çok derinlerde kökleri vardır. Bunların, anarşizm gerçekleştikten çok uzun süre sonra bile devam etmesinden korkuyorum.

Emma Goldman,
Vision on Fire, New Paltz,
N.Y. 1983.

Kadının Özgürlüğü, bugün uygulandığı ve yorumlandığı biçimiyle tamamen

yenilgiye uğradı. Günümüzde kadın, eğer kurtulmayı arzuluyorsa, özgürlüğünden özgürleşmek zorundadır... Cinsiyetler arasındaki saçma ikilikten, başka deyişle, erkekle kadının iki uzlaşmaz dünya oluşturduğu düşüncesinden kurtulmalıdır. Cinsel ilişkilerin gerçek kavramı, ne yenen tanır, ne de yenilen.

La tragedie de l'emancipation feminine.

Emma Goldman

MARGARET SANGER

Margaret Sanger (1879-1966), ABD'de doğum kontrolü hareketini başlattı. New York'da hemşire olan Margaret, orada bir yandan, en yoksul insanlarla ilişki içindeydi -ve yasadışı çocuk düşürmelerin neden olduğu zararları yakından tanıdı-, diğer yandan da, Emma Goldman, Big Bill Haywood ve başkaları gibi anarşist ve sendikalistlerle ilişkide oldu.

Gazetesi **The Woman Rebel** 1914'de yayımlandı; 'yasak propaganda' nedeniyle, posta servisi tarafından sürekli olarak yasaklandı, başyazarına karşı bir dizi dava açıldı, ama Margaret gazetesi kapatıldığında bile mücadelesinden vazgeçmedi.

The Woman Rebel, reprint:
Archives of Social History,
New York 1976.

İsyancı kadınlar,
tembellik hakkı
bekar annelik hakkı,
yoketme hakkı,
yaratma hakkı,
sevme hakkı,
yaşama hakkı istiyorlar.

VOLTAIRINE DE CLEYRE

Voltairine de Cleyre (1886-1912), Emma Goldman ile birlikte, Paris Komünü'nden Birinci Dünya Savaşı'na uzanan yıllardaki Amerikan anarşizminin en önemli kadın tiplerinden biridir. Hoşgörülü, açık ve aynı zamanda sağlam düşüncesiyle, tüm yaşamını aralıksız olarak özgürlükten ve anarşizmden yana sürdürdü ve bunu da, yoksulluk, hassas bir sağlık ve yaşamının düşkırıklıkları pahasına yaptı.

Belli başlı düşüncelerinden biri, anarşizmin tüm değişik eğilimlerinin -bireyci, komünist, sendikalist, kollektivisit- anın gereklerine göre yararlı ve uygulanabilir olacağıydı (sıfatsız anarşizm). Böylece, her birinin çalışmasına ve düşüncesine katılarak, bölümlerin ve ayrılıkların üstünde kaldı.

Paul Avrich,
An American Anarchist, Voltairine de Cleyre
Princeton, Princeton University Press, 1978.

Yaşamın koşullarını insanlar kendileri yapar. Herkesin düşünce ve karakterini kendisinin yaptığı düşüncesi, anın gerçek ya da görünürdeki koşullarına bir tepki göstermeden onları yansıtmamalarından kaynaklanır. Hayır, insan varlığı bir dönüşümün aktif unsurudur, çevresine tepki gös-

terir ve yaşadığı koşulları değiştirir; bazen derinlemesine, bazen de -bu daha endérdir- tamamen.

Cinsel sorun, ona yönelen yasak nedeniyle, günlük yaşamımızdaki dolaysız yeri nedeniyle ve bizdeki cahillikten kaynaklanan olağanüstü gizemi ve tartışmasız sonuçları nedeniyle, bizim için, diğer sorunlardan bir kez daha önemlidir.

(Bu durum) bende, acı ve şiddetli bir kişisel adaletsizlik duygusu uyandırıyor; erkekler tarafından, görünüşte bizim saflığımızı korumak, ama gerçekte, kadını bir bebek 'oyuncak evi'nin dışında güvenilmeyen oyuncak bir bebek yapmak için kurulmuş kurumlar karşısında kızgınlık duyuyorum. Her türlü kötüye kullanma ve aşırılığın, basit bir formaliteyle onaylanacağı düşüncesi; bir kadının, skandal yaratmadan ve toplumun kınamasını üzerine çekmeden kocasının kabalığından kurtulmaya hakkının olmaması düşüncesi, bende yakıcı bir tiksinti duygusu yaratıyor.

ELIZABETH GURLEY FLYNN

Joe Hill'in çalıp söylediği **Rebel Girl** odur; 1912'deki Lawrence ve 1913'deki Paterson tekstil işçilerinin grevlerinin efsanevi konuşmacısı O'dur.

Elizabeth Gurley Flynn (1896-1964), hiçbir zaman anarşist olmadı: Onaltı yaşından beri sosyalistti ve yaşamını Amerikan Komünist Partisi saflarında tamamladı. Ama otobiyografisinde, kendisini, "IWW'lerdeki ve grev sürdürücüsü olarak 1918'e kadarki faaliyetlerim, ilk savaş yıllarında kamu haklarını ve sendikal hakları savunma çalışmalarım; Sacco ile Vanzetti'yi kurtarma mücadelesinde yedi yıl boyunca kendi kimliğimi saptamam" olarak tanımlar. Uzun yıllar boyunca, İtalyan-Amerikan anarşistlerinin ve önemlilerinden ve en tartışmalılarından olan Carlo Tresca ile birlikte yaşadı.

Elizabeth Gurley Flynn
The Rebel Girl: My First Life (1906-1926)
New York, International Publishers, 1973.

Aralık 1909'da Spokane'a geldiğimde, tamamen erkeklerden oluşan komite, benim hamile olduğumu öğrendiğinde şaşırdı. Yasak olan, sokaklarda konuşmaya gitmememe, sadece IWW salonlarında ve çağıran klüp ve örgütlerde konuşmama ve para toplamak için gitmeme karar verdiler. Ben, Seattle'a da, İn-

giliz Kolombiyası'na da, Idano ve Montana'lara da gittim. Birkaç ay sonra, Industrial Worker'ın beş redaktörü tutuklanmıştı ve yolculuk etmem güçleşti; gazetenin sorumlusu olarak adım geçiyordu. Ben iyiydim ama yoldaşlarım beni, halk içinde görmekten şaşkındılar. O dönemde, hamile kadınlar genellikle saklanıyorlardı. "Ortalıkta görünmek güzel değil. Hem sonra, Gurley dikkat etmezse, bu çocuğu podyumda doğuracak!" Güzel bir gün IWW lokallerine giderken tutuklandım, "insanları yasaları çiğnemeye teşvik için örgütlenme"yle suçlanarak ve yerel cezaevine kapatıldım. Geceyi yalnız geçirdim ve verilen söz üzerine ertesi gün serbest bırakıldım.

Spokane'da polisin kabalıkları öyle sık yineleniyordu ki, yoldaşlarım benim için endişeleniyorlardı. Bunun üzerine, İndustial Worker'ın yeni sayısında, bir gecelik cezaevi deneyimimi anlatarak otoritelere darbe indirdim. Gazetenin tüm baskısına el konuldu. Ama hikaye her yere ulaştı ve birçok protesto olayı gündeme geldi. Hikayemi yerel kadınlar klübünde anlattım ve onlar da, cezaevine bir kadın yönetici istediler.

NELLY ROUSSEL

Nelly Roussel, yirmi yaşındayken burjuva ve katolik çevresinden koptu. Çok genç yaşta düşünsel konulara eğildi, bir süre tiyatro denedi, sırasıyla, kocası Henri Gonet ile birlikte özgür düşünce ve yeni-malthusçulukla karşılaştı ve bunun aktif bir propagandacısı oldu, 'bilinçli annelik' yönüne eğildi.

Yüzyıl başındaki büyük feminist kavgalara - Madeleine Vernet, Marguerite Burand, Helene Brion'un yanında- katıldı ve sol partilerin oyununa gelmeyi reddetti. Eylemini, onu 1903'den 1913'e kadar Fransa'da ve Avrupa'da dolaştıran gazetecilik ve konferans konuşmacılığı arasında sürdürdü. Etkisinden duyarlı izler bırakan mükemmel bir konuşmacıdır.

1914'de, savaş karşıtlarının yanında yer aldı. Kesintisiz sürdürdüğü militanlık yıllarından sonra 1922'de 44 yaşında öldü.

Nelly Roussel, L'eternelle sacrifiee, Paris, ed. Syros 1979.

Bayanlar, baylar, kadın eğitiminde reform yapmaya girişmezsek, eserimiz tamamlanmamış kalacaktır, çünkü erkeklerin eğitimi de farklı olmasına karşın, daha iyi değildir; ve bu iki eğitimin, kadın eğitimi ile erkek eğitiminin en büyük haksızlığı, özellikle birbirlerine benzememeleridir. İki cins-

ten çocuklara tamamen yanlış, dar ve aptalca ilkeler aşılanıyor. Oh! Bu yüzden onlar arasında kıskançlık bile mümkün değil.

Gerçekten kadınların ya da bazı kadınların yapamayacağı işler varsa, buna karar vermek onların hakkıdır. Seçme hakkından başka bir şey istemiyoruz. Kim olursa olsun, her bireyin, kendisine uygun düşeni, herkesten daha iyi bildiğini ve kimsenin bir diğerine "işte, izlemen gereken yol; bundan ayrılmanı sana yasaklıyorum" demeye hakkı olmadığını iddia ediyoruz.

Kendisine feminizmden söz edildiğinde "feminizm beni ilgilendirmiyor, ona ihtiyacım yok" diyen bir kadından daha iğrenç, daha çileden çıkartıcı bir şey tanımıyorum.

RIRETTE MAITREJEAN

"Aynı saatte, Belleville'in mütevazi bir dairesinde, genç bir çift, hâlâ Ordener sokağı olayını yorumlamakla meşguldür... Erkek, yirmi yaşlarında, siyah gözlü, ince, küçümseyici ağızlı, biraz yapmacık davranışlı, içinde zayıf gövdesinin hareket ettiği Rus usulü bir bluz ve rengi atmış ipek şeritli beyaz pantalon giymiş biri. Kıza gelince, sanki Claudine de Colette'in canlı örneğiydi, 22 yaşındaydı ama ikiye ayrılmış kısa saçları ve siyah okul önlüğü üzerindeki düz gemici yakasıyla ancak 16 denebilirdi.

Victor Kilbatchiche ve Rirette Maitrejean, sıradan olmayan bir çift oluşturuyordu..."

Guilleminault et Mahe,
L'epopee de la revolte,
Paris, Denoel 1963.

Sonuçta, hayatımı yaşamaya gittim. Önce, dosdoğru, entellektüellerin yanına gittim, çünkü onlarla, en azından, konuşulabilir. Anarşistlerde konuşmaya çok önem verilir.

Başlangıç için, yine de bir kimliğim olmalıydı. Bireyci anarşist mi olacaktım, komünist anarşist mi?

Tercihim yoktu. Komünistlerde kadın, birlikte iş yapılsa bile öyle aşağı bir yer tutar ki, ona asla söz hakkı verilmez. Bireycilerde de bunun hemen

hemen aynı olduğunu söylemek gerekir.
Kısacası, tercihimi bireycilikten yana yaptım.

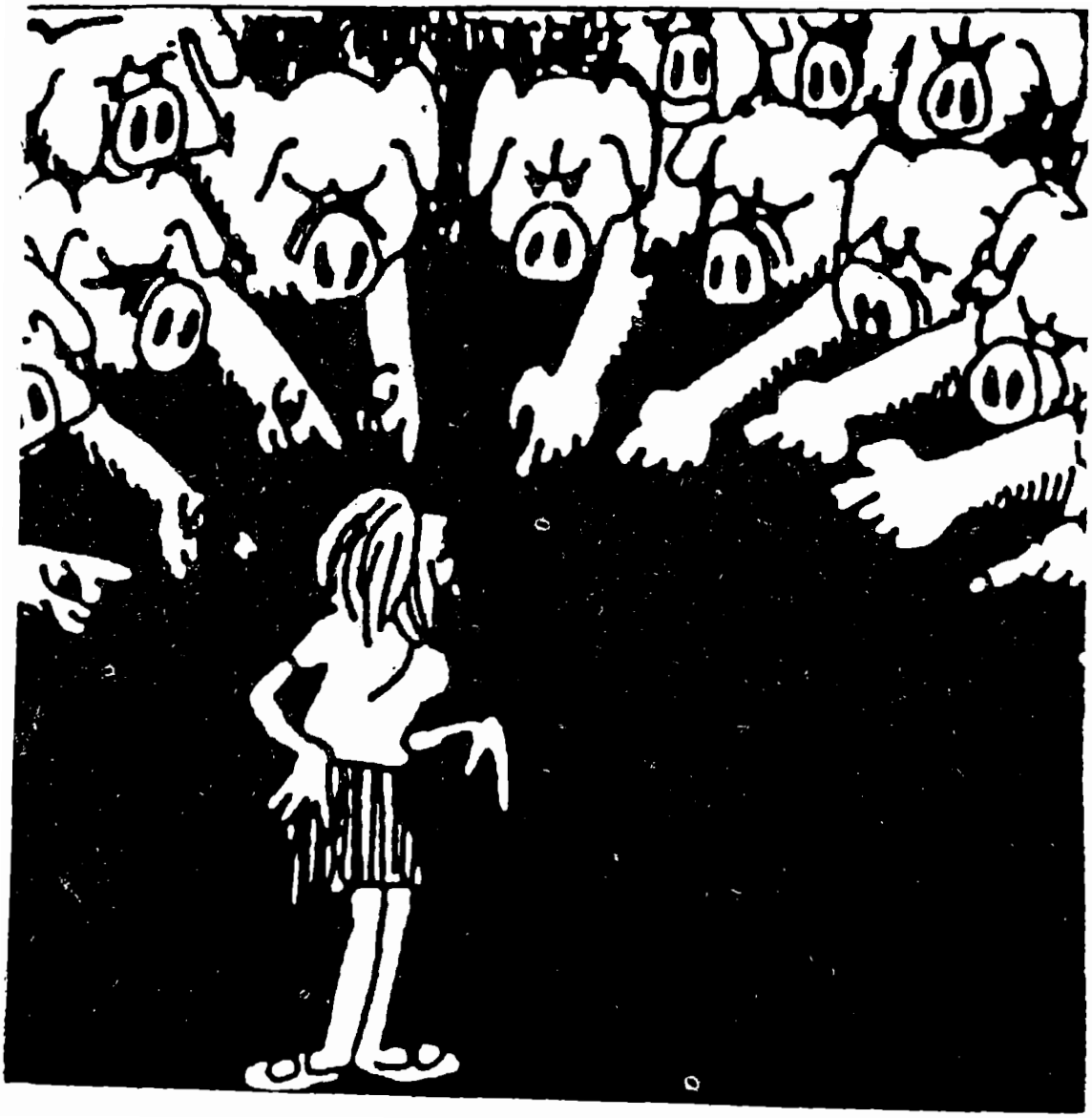

MAY PICQUERAY

May Picqueray, 1898'de Atlantik Loire'ında doğdu, parlak öğrenciliğini gören ilkokul öğretmeninin onu Kanada'ya götürmesiyle yoksul kızların yazgısından kurtuldu.

Fransa'ya döndüğünde, tıp öğrencisi ve anarşist Dragui'yle tanıştı. Kısa sürede aşık oldular. Daha sonra, 'manevi babası' Sebastien Faure'u tanıdı.

1922'de sendika delegesi olarak Moskova'ya gitti ve orada anarşistlerin ve genel olarak da halkın durumunu görerek şok oldu. Resmi bir yemekte şarkı söylemeye davet edilince **Anarşinin Zaferi**'ni söyledi, bu da küçük bir olay oldu... Trotsky'den Mollie Steimer ve yoldaşlarının özgürlüğünü elde etti, ama yine de Trotsky'nin elini sıkmayı reddetti.

Fransa'da, yaralı Makhno ve ailesini karşıladı. Fransız basını Sacco ile Vanzetti olayıyla ilgilenmediğinden, Amerikan Elçiliğine parfüm kolisi içinde parçalı el bombası gönderdi. Patlama ölüme yol açmadı, ama nihayet, Sacco ile Vanzetti olayından söz edildi.

İkinci Dünya Savaşı sırasında, Vernet Kampı'nda tutsak anarşistlere yardım etti ve sonunda bir kamyon içinde Alman politik mültecileri kaçırmayı başardı. Bir kız arkadaşının yardımıyla, Alman askerlerinin sakallı sahte kağıtlarını imal etti.

Bir süre Emma Goldman'la Saint-Tropez'de çalıştı ve anti-militarist mücadeleye ve Louis Lecoin'ın mücadelesine katıldı. Lecoin'ın ölümü üzerine dostları **Direnişçi**'yi (aylık dergi) çıkardılar ve May, bunun tanıtıcısı oldu.

Birçok mesleğe girdi, sonunda düzeltmen oldu ve **Zincirli Ördek** de mesleğini tamamladı.

Çeşitli yolculukları, cezaevindeki yatışları ve her çeşit macerasının arasında, dünyaya üç çocuk getirdi ve onları tek başına yetiştirdi. Kasım 1983'de, seksen beş yaşında öldü.

May Picqueray, May la refractaire,
Paris, Marcel Julian 1979.

JEANNE HUMBERT

Anarşist anne babanın kızı olan Jeanne Humbert, çoğunluğu doktor, yazar, sanatçı, liberterlerden oluşan bir ortamda büyüdü. Gebeliği önleme mücadelesi ve yeni-malthusçu akım, bu grubun teşvikiyle gelişmişti.

Hareketin teorisyenlerinden biri olan Eugene Humbert ile evlendi. Düşüncelerini tanıtmak için konferanslar verdiler, mahalle sohbetleri örgütlediler ve sırasıyla **Yenilenme, Bilinçli Kuşak** ve nihayet **Büyük Reform** dergilerini çıkardılar.

1920'de çok kötü yasalar oylandı ve Eugene Humbert birçok kez cezaevine girdi. Serbest kalmasından iki gün önce, savaş sırasında bir bombardımanın ardından Amiens cezaevinde öldü. Jeanne baskıdan kaçmadı ve Saint-Lazare ve Fresnes cezaevlerini tanıdı.

Serbest kalınca, propagandaya yeniden başladı ve tüm Fransa'da konferanslar verdi. Birçok eser ve broşür yayımladı.

90 yaşındayken, hâlâ **Direnişçi** ve **Sokak** dergilerinde edebiyat eleştirmeni olarak çalışıyor ve pek tanınmayan eski militanların portrelerini çiziyordu. 1986 yazında öldü.

Ucuz formüllerde boğulan kadın övgücüleri, gerçeğin doğasını bozan içini boşaltan sözcükleri yıpratarak ve cahilce kullanırlar: Tumturaklı sözcükler, tabu sözcükler, anahtar sözcükler,

şok sözcükler, bu esas sözcükler diyordu. Bunların büyüsünü iyi bilen Mussolini, bunlar olmasaydı, hedeflenen amacı doğru ve temsil edici sözcükler de olmazdı. Biz Fransızların böyle yığınla sözcüğü var ve bunların arasında, belediye binasından cezaevine kadar tüm kamu binalarının ön yüzündeki -gerçek olsalardı çok güzel olacak- sözcükler de var: Özgürlük, Eşitlik, Kardeşlik...

Sebastian Faure'un konferanslarını düzenli olarak izliyordum... Tıkabasa dolu olan bir konferans, Bilginler Topluluğu'nda oldu. Kışkırtıcı unsurların saflarımıza karıştığını ve ortaya çıkmakta gecikmeyeceklerini kısa sürede farkettik. Benim yanımdaki iri yarı biri şapkasını kağıtla dolduruyordu, bu bir kavga belirtisiydi. Gözüm ondaydı. Ceket kolumun altına, sağ avucumda tuttuğum küçük kauçuk bir cop sokmuştum, bir arkadaşım kendimi savunmam gerektiğinde kullanmam için hediye etmişti.

Aniden salonu süsleyen camlar civata yağmuru altında kaldı ve 'akkuyruklu kartal' çığlıkları hemen hemen her yerden yükseldi. Yanımdaki adam ceplerini hırsla boşaltıyordu. Ona ulaşmak için sandalyemin üstüne çıktım (uzun boyluydu ve ben 1.55 boyundaydım) ve onu sakinleştirmek için burnunun üzerine bir cop darbesi indirdim.

Çok kötü yapmış olmalıyım ki, işini bıraktı ve çıkışa doğru yönelmeye çalıştı, 'Görevleri'ni tamamlayan arkadaşları da aynı şeyi yaptılar. Ama anarşistler beceriksiz değildir: İriyarı tipler çıkışta onları topladılar ve top-

lantı düzenleyenlerle dayanışma gereği cebimizden ödemek zorunda olduğumuz zararın yüksekliğine bağlı olarak onları ıslattılar.
Savaşa ilk girişim böyle oldu. Anarşistlerin safında değildim henüz.
Bu kavgayla kararımı verdim.

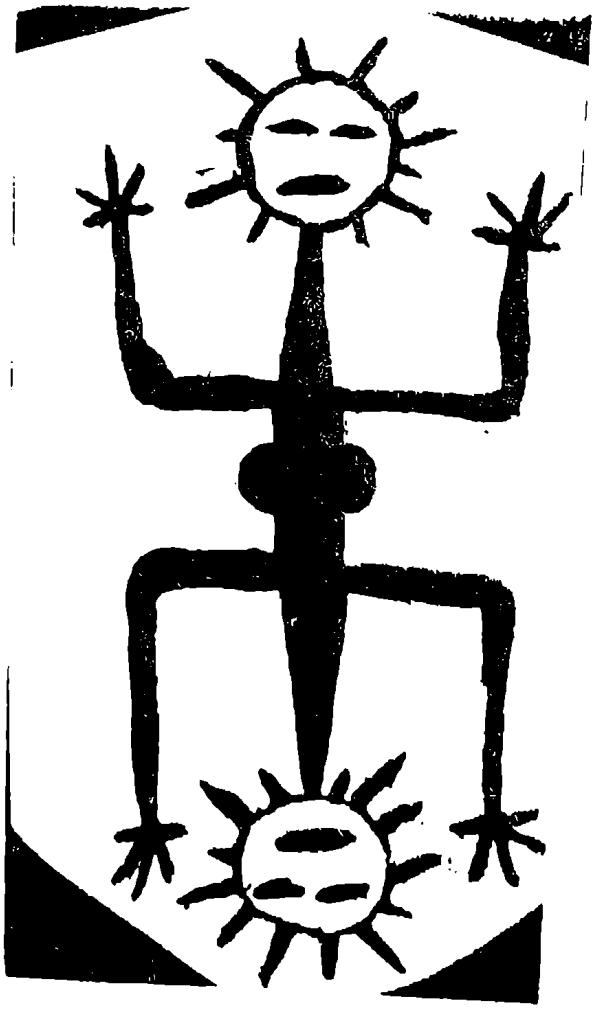

NELLA GIACOMELLI

Nella Giacomelli, kızkardeşi Fede ile birlikte öğretmenlik dersleri görmüşlerdi ve Nella, mahalli otoritelerle anlaşmazlık nedeniyle kamu öğretimini bırakmadan önce, beş yıl ders verdi.

Annesiyle ciddi çatışmaları vardı ve 1894'e doğru, yetişkin olur olmaz, Milano'ya yerleşmek için ailesini terk etti. Toplumsal sorun onu çok ilgilendiriyordu.

Erkeklerle güç ilişki kuruyordu. 1900'de bir intihar teşebbüsünün ardından, henüz tanınmamış kimyacı ve anarşist militan profesör Ettore Molinari ile tanıştı. Molinari çocukları için eğitmen arıyordu.

İkisi birlikte, kendilerini, çeyrek yüzyıl boyunca, basın yoluyla anarşist propagandaya adadılar. **Il Grido della Folla**'yı kurdular, başyazarları sürekli değişti ve giderek kötüleşti. 1906'da, bir çok kez takibe uğrayan yeni bir gazeteyi, **La Protesta Umana**'yı kurdular. Bireyci olmalarına rağmen, anarşizmin diğer akımlarıyla da iyi ilişkilerini korudular.

Birinci Dünya Savaşı sırasında, Nella Giacomelli, tüm İtalyan kadınlarına yönelik, savaş karşıtı bir manifesto yayımladı. Nella, Rus Devrimiyle dayanışmasını açıklayan ilk kişidir. **Umanita Nova**'da aktif olarak çalıştı.

Faşizm koşullarında tutuklandı, ardından serbest bırakıldı. Yaşamını, Şubat 1949'da öldüğü, Rivoltella'da, Garde gölü kıyısında tamamladı.

Pier Carlo Masini,
Le due Passionarie della anarchia in Italia.

Storia Illustrata 191, 1973.

Toplumsal sorun beni çok ilgilendiriyor. Beni coşturuyor, benim en iyi yanım bu. Aşka uygun olmayan, erkeklerden nefret eden ve beğenmek için çok üzüntü verici ve adaletsiz olarak tanıdığım bu yaşamı merak etmeyen ben, ruhumun ve düşüncemin tüm enerjisini, sosyalist düşüncelerin propagandasına adadım.

LEDA RAFANELLI

Leda Rafanelli 1880'de Livourne'da doğdu, çocukluğunun bir bölümünü Mısır'da geçirdi. Doğu kültürüne hayran kaldı ve Müslüman dinini benimsedi.

İskenderiye'de, Mısır'daki İtalyan kolonisine bozguncu kitaplar sağlayan Ugo Polli adlı çok genç bir anarşist kitapçıyla tanıştı. Birkaç yıl sonra onu, Floransa'da yeniden buldu. Evlendiler ve birlikte Rafanelli-Polli yayınevini kurdular.

Leda Rafanelli, üç yıl okula devam etmemesine rağmen, kendi kendine İtalyanca ve Arapça öğrendi ve kolaylıkla yazı yazar. İtalya'da, toplumsal polemiğe yönelik ve kilise-karşıtı öyküler yayımladı. Daha sonra, dizgicilik-tipograflık mesleğini öğrendi ve kocasıyla birlikte kendi yazılarının, liberter propagandanın bülten, çağrı ya da broşürlerinin basım yayımını yaptı.

1908'de doğru, genç bir bireyci olan Giovanni Monanni'yle tanıştı. Birlikte, **La Protesta Umana**'yla ilgilendikleri Milano'ya gittiler. Bireycilikleri, onları kültürel bir girişime yöneltti ve Casa Editrice Sociale'i kurdular. Faşist diktatörlüğe kadar, yirmi yıl süreyle, küçük araçlarla, sürekli yoksulluk koşullarında Stirner, Nietzsche, Kropotkin vs.'nin eserlerini yayımladılar.

Pier Carlo Masini,
Le due Passionarie della anarchia in Italia.
Storia Illustrata 191, 1973.

Bugün -sıkıntı ve oruç gününde-, uzak akşamı beklerken, ay ortaya çıktığında içilecek olan kahve arzusu içindeyken çok ağır geçiyor gibi gelen zamanı yanıltmak için, Djali -kendine ait kadın- ve Sahara -çöle benzeyen kadın-, kendileri gibi iyi ya da kötü, mutlu ya da mutsuz, şanslı, kurban ya da zorba olan diğer kızkardeşlerinin, diğer kadınların, diğer kızların hikayesini şarkı ediyorlardı. Çünkü bu altı kat karşıtlık, bu ruh prizması her kadında vardır.

VIRGILLIA D'ANDREA

Virgillia d'Andrea, 1890'da Abruzzes'lerde Sulmona'da doğdu. Çok küçük yaşta öksüz kalınca, altı yaşında rahibeler okuluna gönderildi ve orada öğretmen diploması alıncaya kadar kaldı.

Bu soğuk, duygusuz ortamda, hem inceleme ve şiir tutkusu, hem de özgürlük özlemi ve onu tutsak büyümeye mahkum etmiş olan toplumsal düzenin önyargı, gelenek ve kurumlarına isyanı da gelişti. Bir kaç yıl ilkokul öğretmenliği görevini sürdürdükten sonra, kendini tümüyle anarşist düşünceleri tanıtmaya adadı.

Faşizm onu sürgüne yollayıncaya kadar, jandarmalara ve kelepçelere meydan okudu. 11 Mayıs

Uyu, dünyayı değiştireceğine inanan zavallı kadın!
Şimdi göksel gözbebekleri dinleniyor
Ve üzgün sarışın baş sarkıyor.

(Poéme en memoire de Rosa Luxembourg)
İn: E forse un sogno, 1920

Anarşi, yoksulluğun, kinin ve boş inançların yıkılması anlamına gelir: İnsanın insan tarafından sömürüsünün son bulması. Yani, yönetim ve mülkiyet tekelinin son bulma-

sı. Ama aynı zamanda, yeni ufukların tüm bakış açısını içerebilecek olan bu derin ve gizemli dünya, diğerlerinden öylesine ayrı ve benzemez olan duyguların ve düşüncelerin bu bilinmeyeni, insan bireyciliği de son bulacaktır. Evrenin geniş uyumunun canlı parçası olan birey, kendini varlığının esinlerine terketme ve ken disine vaat ve güneşle dolu gibi gelen tüm bu yaşamları denemek olanağına sahip olmalıdır. Zaman ve uzam içinde kendisinde tomurcuklandığını hissettiği şeyi kendi içinde değiştirerek etkinliklerini, eğilimlerini, gizli enerjilerini ve yeteneklerini geliştirebilmelidir. Kendini yazgısının hakimi olarak hissetmeli ve varlığının teknesini, tüm varlığının en yüksek düşü olan bu limana doğru yöneltmelidir.

(Richiamo all'anarchia, 1932)

ITO NOE

İto Noe (1895-1923), bir yoksul köylü ailesinin kızıydı. Zorunlu evlilikten kurtulmak için Tokyo'ya kaçtı ve orada önce feminist bir gruba, ardından anarşist harekete katıldı.

1912'de evlendi, ama beş yıl sonra kocasını terketti. O zaman dönemin Japon anarşistlerinin bellibaşlılarından olan Osugi Sakae ile tanıştı ve onunla özgür aşk yaşadı; onlara göre, bu ilişki ayrı oturma, mali bağımsızlık ve karşılıklı özgürlük ilkelerine dayanıyordu. Aralarında **Seiko** (Mavi Çorap) adlı derginin de bulunduğu ve orada dönemin Japon uygarlığını eleştirdiği ve emekçileri savunduğu birçok dergi kaleme aldı. Kendi gücünün ve evlilik yenilgisinin deneyimiyle, duyguların ve çalışmanın otonomisi ve kadınların cinsel özgürlüğü üzerinde çok durdu.

28 yaşında, askerler tarafından katledildi.

Ito Noe,
Wilde Blumen auf unfreiem Feld.
Berlin, Karin Kramer Verlag 1978

Japonca dışındaki dillerde Ito Noe'nin çok az yazısı bilinir. Hiratsuka Raicho adlı yakın bir kız arkadaşı ve çalışma arkadaşı şöyle yazıyordu:
"Eskiden
kadın güneşti,
gerçek bir insan varlığı
Şimdi aydır.

Bir hasta gibi solgun,
başka biri
aracılığıyla görülen,
ve başka birinin
ışığında parlayan
Ay.”

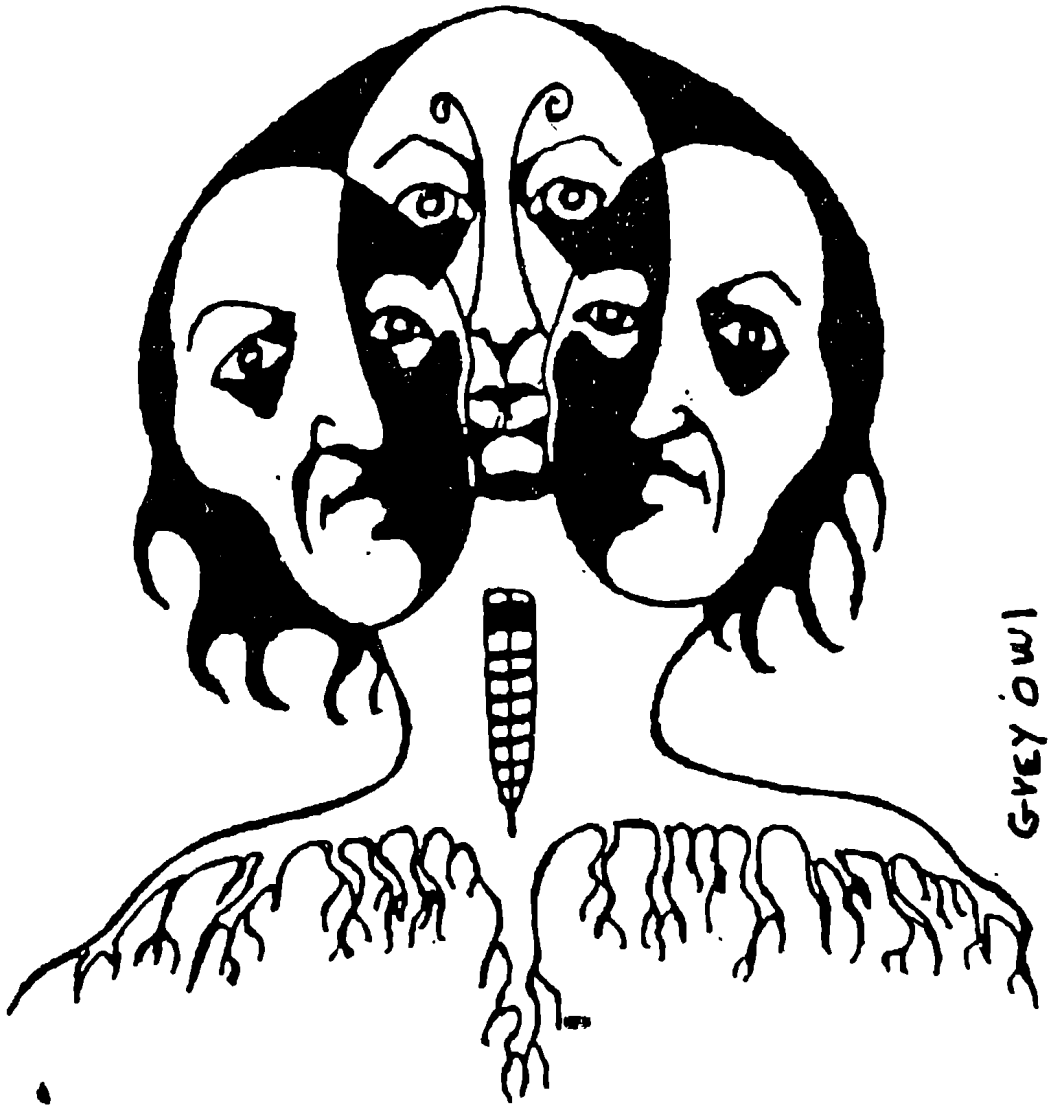

OTTAR VE MOA

60 yılı aşkın süredir, **Arbetaren** adlı yayın organı, İsveç'de anarko-sendikalist ve liberter eğilimi temsil eder. Makalelerinin kalitesi, rakipleri tarafından bile her zaman kabul edilir.

Cinsel sorunlar üzerine yazdığı çok sayıda makalesiyle Ottar (asıl adı Elise Ottesen-Jensen), cinsel bilgilenme ve doğum kontrolünü yasaklayan yasanın kaldırılması (1937) üzerine yazarak, bir çok şeyden daha fazla katkıda bulundu.

Elini kalbine koy ve söyle bana: Belki ilk çocuğunu sevinç içinde dünyaya getirdin ve bir ikincisini de -bir işçi kadını için bu ağır bir yük olsa bile. Kısa bir süre sonra, bir üçüncüsünün yolda olduğunu farkedinceye kadar cesaretle çalışmaya koyuldun. O zaman şaşkınlık başladı, uykun kaçtı... Ama ağlamak neye yarar? Bir sonraki yıl yeniden aynı durumda olacaksın.
Yoksul kadın, koruma önlemlerini ve işçi lojmanlarının inşaasını yasaklayan yasaların baskısı altındadır. Yeni felaketlere yol açan çok sayıdaki doğumu ortadan kaldırmak için ne yapması gerektiğini bilmemektedir. Ama o ağlarken, zengin kadın, çocuklarının sayısını sınırlamak için gerekli bilgi ve araçları elde etti, ve fazladan bir çocu-

ğu olursa, bu ancak 'kazayla'dır. Çocuklarını bakıcılar aracılığıyla eğitebilir, baloya, şehirdeki yemeğe, eğlencelere katılmaya zamanı vardır. Ama işçiler, cinsel bilgilerden herkesin yararlanmasını istediklerinde, o lüks piliç öfkelenir, ahlakçı geçinir ve doğal yasaların ihlalinden söz eder... Mülk sahibi sınıftan, bilginin ve bunları birkaç imtiyazlının değil, tüm insanlığın yararı için kullanmanın anahtarlarını söküp almalıyız.

Moa Martinson, edebi kariyerine anarşist gazete **Brand** ve **Arbetaren**'deki makaleleriyle başladı. Ne yoksul çocukluğunu ne de köklerini unuttu. Tüm çalışması, mülksüzlere duyduğu acıma ve her türlü maddi, manevi baskıdan nefretle belirlendi.

(Ottar'a bir mektubundan, 1923'e doğru)
Uzak bir taşrada kaybolmuş biz işçi kadınların sürdürdüğü yaşamı hayal etmeye çalış. Ne iyi müzik dinleme, ne de kadınlara yararlı eğitici bir konuşmayı dinleme olanağı asla olur. Günlük yaşam: Yemek, elbiseler, yamama, sebze ve domuz yetiştirmeden ibarettir ve dünyanın düz mü, yuvarlak mı olduğunu bilmek yeter...
Oğullarımız, ev dışında hiçbir şeyi bilmediğimizi gördüklerinde, duyguları-

na biraz da küçümseme katmaya başladılar. Ve bu büyüklük duygusu, evlendiklerinde ve dünyada neler olduğunu anlamaya çıktıklarında, yeniden ortaya çıktı.

En fri tidning, Arbetaren-
Syndikalistisk pressröst 60 ar.
Stockholm, Federativs 1981.

MARGARETHE FAAS-HARDEGGER

1882'de Berne'de doğan Margarethe Hardegger, tıp eğitimine başlamadan önce PTT'de çalışıyordu ve daha o zamandan ev kadınıydı (anneydi). 1904'de, İsviçre Sendikalar Federasyonu'nun kadın sekreterlik bölümüne vekalet etti. 1906'da emekçiler sendikasının ilk organı **Die Vorkampferin** çıktı, onu 1 Mayıs 1907'de **Sömürülen** izledi.

Vaud kantonundaki bir grevden sonra ortaya çıkan **Sömürülen,** Yverdon'daki Vautier sigara fabrikasının sendikalı olmak istedikleri için kovulan kadın işçilerini başından beri destekledi. Sendikalar, Vautier ürünlerinin boykotu için çağrı yaparken, kadınlar bir üretim kooperatifi kurdular. 1909 yazında, patron uzlaştı ve boykot bitti; ama **Sömürülen** de kapandı ve Margarethe Faas-Hardegger, Sendikalar Federasyonu'nu terk etti: "Deneyimim... merkezi bürokrasiye ve onun hantal sahte-devletçi aygıtına karşı bende büyük bir tiksinti yarattı."

Propaganda ve sendikal oluşumun dışında dergi, gebeliği önleme konusundaki propaganda ve oluşumla da ilgilendi: "Yaşadığımız toplumda, çocuk düşürmenin genellikle gerçek bir zorunluluk olarak ortaya çıkan toplumsal bir olgu olduğunu saptamada hepimiz hemfikiriz. Ama ben bunları yapanıyorum ve kendisine pahalıya malolmadan yasaya meydan okuyan kimse tanımıyorum ve biz yoksuluz. Belirteceğim gebeliği önleyici yöntemlerle, hamilelik önceden sezilebilir. Ama bence bu araçları istemek için, bir felaketin gelmesi beklenmemeli."

L'exploitee (1907-1908)
reedition:
Geneve Ed. Noir 1977.

Haydi, fabrikalarda, atölyelerde, evlerde çalışan kadınlar; bir günlük özgür olun! Çalışmayı bırakın!... Bugün bizi boğan tüm evlerden çıkalım; yakıcı fabrikadan, toz dolu atölyeden, eğik tavanlı evlerden, hepimiz çıkalım! Çocuklarımızı ellerinden tutalım ve yeşil çayırların üzerine, orman kıyılarına oturmaya gidelim ve bizim gibi düşünen ve bizim arzuladığımızı arzulayan yoldaşlarımızla birlikte, işçi gününü kutlayalım.

CLARA THALMANN

Bale'da proleter bir aileden doğan Clara Thalmann, erken yaşlarda Komünist Gençlik Örgütü'ne girdi, o ve yoldaşı Pavel, Stalin politikasına karşı eleştirel tavırları nedeniyle ihraç edildiler.

Clara, 1936 yazında, Barselona Spartakist Oyunlarında, işçi yüzme kulübünü temsil ediyordu. Kısa sürede devrimci olaylara karıştı. Devrim sırasında POUM (troçkist eğilimli) saflarında, ardından Alman anarko-sendikalistleriyle ve Durruti Uluslararası Tugaylarında savaştı. POUM'a ve anarşistlere karşı düzenlenen kıyım sırasında stalinci gizli polis (GPU) tarafından tutuklandı ve birkaç hafta cezaevinde kaldı. İspanya'yı terkettikten sonra, Fransız direnişiyle birlikte Dünya Savaşı boyunca savaştı ve politik mülteciler için, gemiyle seferler örgütledi. Savaştan sonra, yoldaşıyla birlikte çiçek satarak ve kendini okumaya, yazmaya ve yoldaş kabullerine adayarak Nice'e yerleşti. 1986'da öldü.

Clara et Pavel Thalman,
Combats pour la liberte,
Paris, Spartacus/La Digitale 1983.

Bana göre, kadının özgürlüğünü kendisinin, savaşarak elde etmesi gerektiği, her zaman açıktır. İşçi hareketinde, bu konuda, erkekler için bile uzun bir eğitimin gerektiği her zaman söylendi... Ama unutmamalısın ki, tüm

burjuva toplumlarında, kadın hayvansı bir varlıktır, çocuklarının annesidir... Evet, anarşistlerin, kadınların kurtuluşu sorunuyla her zaman diğerlerinden daha çok ilgilendikleri söylenebilir... Ve kadının kendisine verilen görünümü aşması için sadece çaba değil, irade de gösterildi. Çoğu gerçekleşti, kadınlar İspanyol devrimi sayesinde kendilerini çok daha bilinçli kıldılar, birçok sorumluluk aldılar -önceden hiçbiri düşünülemezdi.-

Karin Buselmeixer,
Interview mit Clara Thalman,
in Mammas Pfirsiche, Heft 9-10/1978

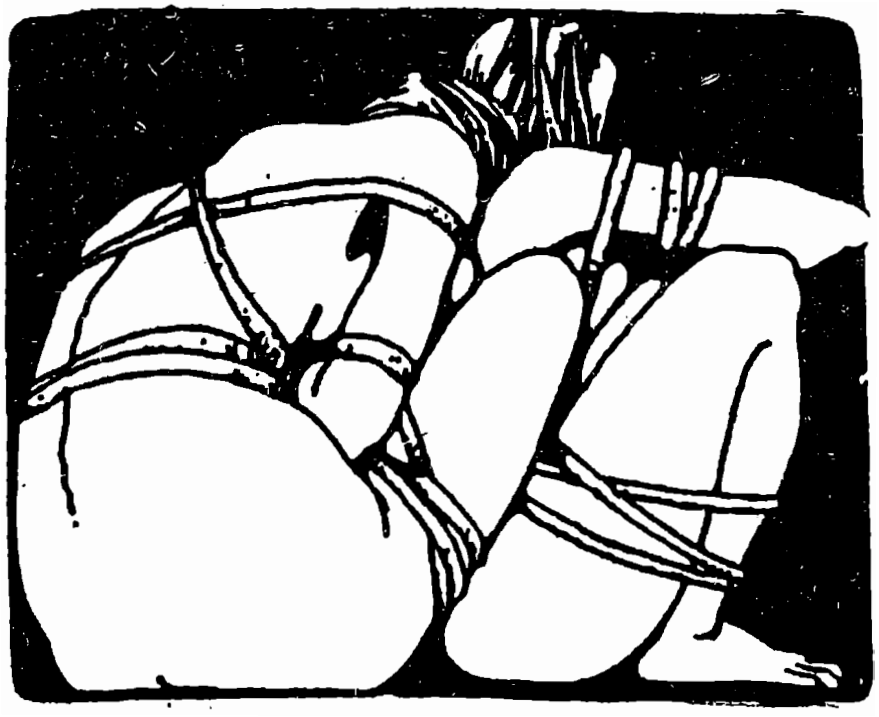

MARIE-LOUISE BERNERI

Giovanna ile Camillo Berneri'nin kızı olan Marie-Louise, 1918'de Arezzo'da doğdu. Babası, faşistlerin öğretmenlere dayattığı koşulları reddedince, çocuk yaşta İtalya'yı terketti. Anarşist gruplara katıldığı Fransa'da psikoloji eğitimine başladı ve 1936'da, babasının **Guerra di Classe**'yi yayımladığı Barselona'ya gitmek için öğrenimine ara verdi. İspanya ile bu ilişkiler, devrimci düşüncelerini güçlendirdi.

Camillo Berneri'nin Mayıs 1937'de komünistler tarafından öldürülmesinden sonra, Londra'ya yerleşti ve orada, kendini İspanya devrimi davasına adadı. Frankocu'ların zaferinden sonra da, mültecilere pratik yardımlarda bulunarak bu çalışmasına devam etti.

Savaş boyunca, **War Commentary**'nin ve sonra da **Freedom** gazetesinin temel teorik etkileyicisi oldu. Avrupa'daki ve Güney Amerika'daki yoldaşlarıyla, savaştan sonra daha da genişleyecek olan bir mektuplaşma ağı oluşturdu.

Workers in Stalin's Russia'nın ve bir antalojinin, **Journey through Utopia**'nın yazarıdır. Ancak, sadece edebi çalışmayla tatmin olmadı ve hareketin günlük çalışmasına da katıldı. Politik sorunlar dışında pek bir şeyle ilgilenmemekle birlikte, çocuk psikolojisiyle de uğraştı ve Wilhelm Reich'in eserleri ve çocuk cinselliği üzerine bir konferans verdi. Kendisi ve yoldaşı Vernon Richards, çocuklarını kaybettiler ve bu yaşam canlılığını çok sarstı. Kısa süre sonra Nisan 1949'da, 31 yaşında öldü.

Marie-Louise Berneri, A Tribute, London 1949

Glasgow, 22 Haziran 1945. Pazartesi sabahı bir açıkhava mitingine gittik ve söz almam için beni ikna ettiler. Biliyorsun, daha önce, açıkhavada hiç konuşmamıştım ve oldukça garip geliyordu. Düşündüğümde, o taburenin üstüne nasıl çıkıp o söylevi yaptığımı hâlâ kendime soruyorum. Herkes bana çok iyi başardığımı söylediler, ama yoldaşlarım öyle nazik ki, bunun ne derece doğru olduğunu bilmiyorum. Ama ertesi gün başka bir gösteride de konuşmamı istediler ve ben, uslu kız, oraya da gittim. Bu söylevlerde tek hoş şey, bittiğinde kendini aptalca yatışmış hissetmek; sınavları geçmiş gibi, sonuçları beklemeye gerek duymadan....

MUJERES LIBRES (ÖZGÜR ANALAR)

Mujeres Libres, İspanya'da 1936'dan 1939'a kadar faaliyet gösteren feminist kadın örgütüdür. Anarşist basındaki tartışmaların, ama özellikle de anarşist kadınlar arasında özgül bir örgütlenmeye sahip olma gerekliliğinin büyüyen bilincinin sonucudur.

1936 Nisan'ında Madrid'de kuruldu ve ilk eylemi **Mujeres Libres** dergisini çıkarmak oldu. Kısa sürede, tüm İspanya'da 20000 üyeden oluşan 150 gruba ulaştı.

AMAÇLARI

Mujeres Libres, işçi kadınların üç tür köleliğine karşı savaşımı amaç edinir: Cahillikten kaynaklanan kölelik, üretici olarak kölelik, kadın olarak kölelik.

İSPANYOL ANARŞİST HAREKETİ KARŞISINDA

Örgüt, İspanyol liberter hareketinin esinlerine kendini özdeş kılar ve kendini, liberter hareketin ve de aynı sıfatla CNT (**Confederacion nacional del trabajo**)'nin, FAI (**Federacion anarquista iberica**)'nın ve FIJL (**Federacion iberica de juventudes libertarias**)'nın tamamlayıcı parçası olarak görür. Hareket içinde kendinin tanınmasını ister, ama böyle bir örgüt birlik bozucu ve eşitsizlik unsuru olacağı

gerekçesiyle reddedilir. Birçok militanın davranışını belirleyen öfkeyi ve ataerkilliği yenmeyi asla başaramaz.

Ama, Mujeres Libres, politik eğilimleri nedeniyle, diğer feminist örgütlerle, darbeler dışında dayanışmada güçlük çekmiştir.

KÜLTÜR

Örgütün daha sonraki gelişimi, üyelerinin geçmişteki formasyon ve eğitimiyle belirlendi. Kültür, hem kadınların özgürleşmesine hizmet etmelidir, hem de anarşizmin ve toplumsal devrimin daha iyi kavranmasına.

Bu kültürel çalışma, özellikle Madrid ve Valensia Mujeres Libres Enstitüleri ve Barselona Casal de la Dona Traballadora kanalıyla gerçekleşir. Dahası, birçok grubun içinde okuma yazma ve genel kültür kursları açıldı.

ÜRETİMDEKİ KADINLAR

Savaşı, sadece Cumhuriyetin savunulması olarak değil, ama toplumsal ve devrimci bir savaş olarak da kabul eden örgüt, kadınları üretime katılmaya teşvik etti. Bunu yapmak için, mesleki teknik formasyon geliştirir ve fabrikalarda ve işçi semtlerinde ücretsiz kreşler, emekçiler için halk kantinleri açılması amacıyla kampanya sürdürür. Tek bir ücret sistemi ister.

CİNSEL SORUN

Mujeres Libres'lere göre, liberter çevrelerde

çok başarılı olan cinsel özgürlük yönündeki önceki kampanyalar, genel kural olarak kadınlara zarar verdiler. Birçok militanın, kadınları, tek işlevi içgüdülerini doyurmak olan cinsel nesneler biçiminde kabul etmeleri, yoğun biçimde eleştirildi. Mujeres Libres, aşkın aşılması ve yücelmesi anlamına gelen ve içinde, erkekle kadının tam bağımsız olarak buluştukları özgür aşkı öğütler.

Örgüt, her türlü evliliğe karşıdır ve bu kurumu alaya alır. Üyeler, annelik sorunu karşısında ikiye ayrılmışlardır: Bazıları, kadının tümüyle gerçekleşmesinin gerekliliğini çocukta görürlerken, diğerleri, anneliğin, kendini gerçekleştirmenin değişik biçimlerinden sadece biri olduğunu düşünür. Tümü de bilinçli bir annelikten yanadır.

ÇOCUKLARIN EĞİTİMİ

Mujeres Libres'de, eğitim, yoğun bir ilgi çeker. İster okulda olsun, ister ailede her türlü otoritarizm biçimine ve çocukların tüm politik olarak aldatılmalarına karşıdırlar. Yetişkin olduktan sonra, kendi inançlarını oluşturmalarını sağlayacak rasyonel bir eğitimden yanadırlar.

Hareket içindeki bazı akımlar gibi, çocukların tüm sorumluluğunun topluluk tarafından alınmasından yana değillerdir, ama çocuğun formasyon sürecini, okul, ev, sokak arasında bölünmeden bütünlüğü içinde kabul ederler. İki cinsiyetten çocuklar arasında önyargısız, tabusuz, doğal ilişkiler önerirler.

SONUÇ OLARAK

Mujeres Libres'in gerçekleştirdikleri, dönemin İspanyası bağlamında hem büyüktür, hem de işçi kadınların kurtuluşu üçlü hedefiyle karşılaştırıldığında mütevazidir.

Faaliyetleri, daima, kadınların üretim sürecine katılmaları için gerekli araçların sağlanması biçiminde örgütlenmiştir.

Mary Nash,
Mujeres Libres,
La Pensee sauvage, 1977

YENİ ÇIKAN KİTAPLAR

Michael BAKUNİN
MARX'A KARŞI EL YAZMALARI
Çeviren: IŞIN GÜRBÜZ

El yazmaları bir anlamıyla Bakunin'in 1864'ten sonra 1. Enternasyonal içindeki otoriter eğilimlere verdiği savaşımın bir belgesidir. Günümüz dünyasında metinde yer alan marksistler sözcüğü çıkarıldığında, birçok marksistin bile kabul edebileceği yerinde değerlendirmeler dikkat çekicidir..."

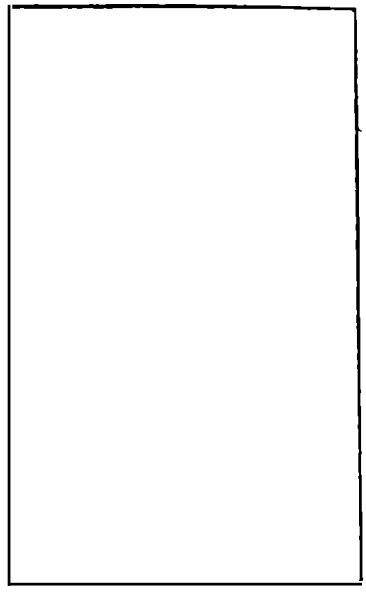

BİREY YAYINLARI

88 Sayfa

KDV Dahil

TL.

P.J. PROUDHON
MAKALELER
Çeviren: M. TÜZEL

"Mülkiyet hırsızlıktır dediğimde, ortaya bir ilke koymuyorum, aksine var olan bir sonucu ortaya koyuyorum. Aradaki müthiş farkı kolaylıkla kavrayacaksınız..."

Makaleler, Peter Kropotkin'in "Pierre Joseph Proudhon ve Düşünceleri" adlı bir yazısından ve Proudhon'un değişik tarihlerde kaleme aldığı dört uzun makalesinden oluşuyor.

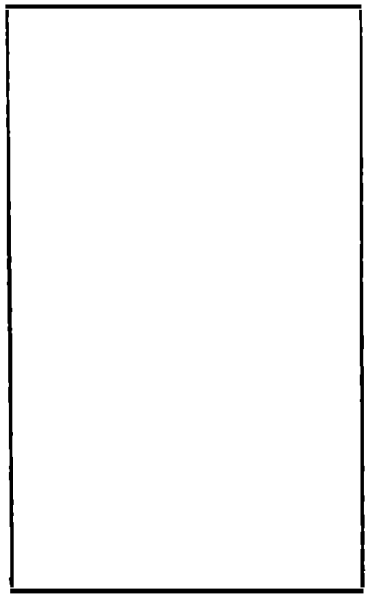

BİREY YAYINLARI

64 Sayfa

KDV Dahil

TL.

YAKINDA ÇIKACAK KİTAPLAR

ANARŞİST KURAM VE KÖKENLERİ

Anarşizme en çok yöneltilen eleştiri şaşırtıcıdır; anarşistlerin özgürlükçü ya da anti-otoriter olmalarına yönelik değil de, "anarşizmin her ne şekilde olursa olsun örgütlenmeye karşı olduğu ve geleceğe ilişkin herhangi bir toplumsal öngörüde bulunmadığı" noktasında yoğunlaşıyor. Karmaşık felsefi belirlemelere girmeden, yalın bir dille kaleme alınmış olan bu kitap bir yandan eleştirilerine cevap arayanlara, hazır bir cevap, bir yandan da anarşizme ilişkin samimi olarak bilgilenmek isteyenlere, istediklerini veriyor...

OYUN

PENİS VE BEN

Çeviren: H. İbrahim Türkdoğan

İktidarın her türüne olduğu gibi, erkek egemenliğine ve onun yaratmış olduğu kültüre karşı bir başkaldırının dile getirildiği bu oyunda; erkek egemen kültürünün yanısıra, toplumsal rollerin kotladığı cinsel kimlik ve davranış sorgulanıyor...